

נאור של עייר

פסל מתוסכל שהפך מנהל מוזיאון * אחיו הגאון

של שרלוק הולמס * מוסר כלל אנושי * סיפור אהבה-שנאה

ישראלי-מצרי * האם ידע טשרניחובסקי עברית?

אמנות

שפסל

היה מי שאמר, כי ציירים שנכשלו כאמנותם הופכים מבקרי-אמנות ומנהלי-מוזיאונים, ושם הם מוצאים כר נרחב לריפורם תוסכליהם האמנותיים. דומה כי מנהל מוזיאון תל-אביב, מרק שפס, ל-יציר-דימויו לחיים על-מנת שזה יפענה כמה מחידות המופת של הקלאסיקה הבלית, שית, כפי שאלה מופיעות בקובץ הקיזה הראשונה.

שפס נועל את שערי המוזיאון שעליו הופקד בפני אמנים ישראלים, החל בנחום גוטמן וכלה בשמואל בק, שאמנותם חורגת מעבר להשגותיו הכינתיות של מנהל המוזיאון.

הצייר שמואל בק, שהצלחתו האמנותית תיבת חובקות עולם, תקף בראיון שהעניק לעיתונאי דוב גולדשטיין, את התפיסה האמנותית שמצאה את יצירותיו בלתי-הולמות מוזיאון זה: "יש אצלנו, לצערי הרב, תפיסה אקדמית המכניסה כל דבר לתוך קטגוריות קפואות, וקובעת בצורה

הרגום

שרלוק

כאשר שלח סר ארתור קונן דויל את הבלש יציר-דימויו, שרלוק הולמס, אל מותו במפלי הרייכנבאך, הוא לא ידע שקהל קוראיו יאלץ אותו להחזיר את יציר-דימויו לחיים על-מנת שזה יפענה כמה מחידות המופת של הקלאסיקה הבלית, שית, כפי שאלה מופיעות בקובץ הקיזה הראשונה.

ואכן, ניסוחים כמו: "מוחי הוא כמונה הפועלת ומכילה את עצמה, משום שאינה מועסקת במלאכה שלמענה נבנתה," או תיאורים כגון: "נכנס אל החדר נכבד גבוה ועיכור, צדעיו מאפירים וכל דמותו רצינית אומרת כבוד. סיפור חייו נהרת בתווי-פניו הגסים ובהתנהגותו המנופחת..." הם אלה שהפכו את סיגנון-הכתיבה הבלשית הזה לענף מכובד בקלאסיקה של הסיפורות, למרות זילזולו של קונן דויל ביציר בדייתו הבלשית, ושאיפותיו להתפרסם בכתיבת "סיפורות רציניות".

מיכלול סיפורי הקובץ, אם זה סיפור המתחו של הנמר מסאן-פרדו, אותו רודן דרום אמריקאי צמאדם, או תעלומת קופסת הקרטון שבה שתי אוונגיים משורמות במלח, ושאר פרשיות נעלמות הבנויות על משולשים של השערות, המורליים לקביעת עובדות דרך הסקת מסקנות שבעורתן הן מפוענחות.

באחד הסיפורים, פרשת תוכניות ברוט-פרטינגטון, מהגלית דמות אחיו של שרלוק, מיקרופט הולמס: "מיכנה-גופו ככה ומגושם, והיה בדמות רמוז משונה של חוסר תועה פרסית; אבל מעל לכל החזות הלא-מרוממת הזאת, נישא ראש

שרלוק הולמס

אגף מכובד בקלאסיקה...

כה מעוצב במיחצו הרב, כה ער בעיניו הפלדה האפורות והמשוקעות עמוק בחור, ריחו, כה נחרץ בשיפתותיו וכה מעודן במינונו הכעתי, עד כי אחרי המבט הראשון נשכח הגוף הכבד, וכלת רק השכל הכל-יכול..."

יאמר על הנוסח המתורגם של סיפורי קונן דויל, שלשון הסיפור מצליחה לשמור על הקפידה הלשונית-איורית של ה-

* "הקיזה הראשונה", מאת סר ארתור קונן דויל, תורגם לעברית מיכאל הנדל-זלץ, הוצאת "מזמרה ביתן מודן", 155 עמודים.

החוייה הישראלית

גיבור

"Israel's author-hero". לפני כמה שבועות (העולם הזה 2103) הבאתי במדור זה, תחת הכותרת "סוסעץ טרויאני" קטעים מביקורת על הספר סוסעץ מאת יורם קניוק, שראתה אור באוריס-ובתומים של ביקורת הסיפורות בארצות-הברית, בי-ניו-יורק טיימס. בהקדמה לרשימה, ציינתי: "קיימת מנגמה בסיפורות הישראליות, היוצרת ונישאת עיניה לעבר שוק הספרים העולמי ורואה בתגובתו את המרד האחר והיחיד לסיפורותה של מנגמה זו. אחד המיתוסים הגדולים של מנגמה זו היה במשך שנים רבות יורם קניוק, שכמה מספריו ראו אור בארצות-הברית..."

עד כאן הערכה, הגדרה ועובדות. מסתבר שיש החולקים על זכות אלמנטי-טריית זו של מדור סיפורות לספק מידע והערכה. בין החולקים אדם בשם יקי יושע, מן הסתם סוכנו הסיפורות של יורם קניוק (מינהג רווח בין מחברי סיפורות-מיטבה אמריקאית). יושע שיגר למערכת מיכתב בצירוף צילומים, מראיון שהעניק קניוק בארצות-הברית ורשימות על תמצית ספרו ה"ל. בפתח מיכתבו היומרני כתוב יושע: "לדעתי, זוהי כתבה לא-מוסרית, כלומר היא אינה מקיימת את המוסר-העיתונאי השונה, כידוע, מהד מוסר הכלל-אנושי..." ועוד כהנה דברים רבי, "מוסריות" שבמהלכם הוא מניח: "ויש לשער כי דן עומר נתקל גם בכתי-קורות אחרות..."

מאחר שאיני מצפה מסוכנים סיפורתיים שיבינו בסיפורות, אלא בסוכנות, אין זה מענייני אם ערכים של סיפורות, או תהי-ליכים סוציו-סיפורתיים, המצויים בפתח לרשימתי שציטטתי כאן, לא הובנו על-ידי יקי יושע. אך יחד עם זאת, הרי שלמגינת-ליבו, החומר המצולם שהוא צירף למיכתבו מעיד כאלף עדים על נכונותה של הנחת היסוד בדבר אותם סופרים ישראלים הפוזלים בכתיבתם לתירגום ולא לקהל הקוראים הטיבעי שלהם, ומיכלול בעיות האמת שבהן נתונה התרבות הישראלית.

בראיון שהעניק יורם קניוק לג'רי טלמר, בניו-יורק 100ט, 26דב נובמבר 1977, תחת הכותרת "Israel's author-hero" המצורף במיסמכים ששלח יושע, כתוב המראיון טלמר: "בישראל, בשנת הקשה של 1973, נהגו הלהומים הצעירים והספור-דנטים לומר: 'אנחנו זקוקים לספרי' - ספר שיעזור להם להכין, ולדעת, היכן

* נדמה שלראשונה בתולדות התיירגום לעברית, המתרגם מיכאל הנדלזלץ הוא נכדו של מתרגם עלילות שרלוק הולמס לעברית, י.א. הנדלזלץ, שפירסם את תיר-גומיו בוארשה בשנים תרפ"א-תרפ"ג.

וכיצד משתלב דמם בדמים שהוקו קודם-לכן, ובאותה השנה הם זכו בספר כזה. היה זה, סוסעץ, סיפור של מבקר ה-דראמה ובעל הסדר יורם קניוק... ואם לאמץ את, "המוסר העיתונאי" שיושע ממליץ עליו, הרי עלי לבחון את השאלה: האם זה הספר שלו המתינו לחומי צה"ל ב, "ארץ גושן", אחרי מילחמת יום-הכיפורים?

אם לבחון, לאור הכתוב, את ההנחה בדבר סופרים ישראלים הפוזלים לחוץ-לארץ, שכה קוממה את יושע, הרי בולט ביותר שהמידע המאד, "סיפורות" שסיפק קניוק למראיינו, מזכיר את נוסח התע-מולה של מלכות-היופי הישראלית וכוכ-

יורם קניוק
סוסעץ טרויאני

בניות הקולנוע, ששאפו לכבוש את עולמן בראשית שנות ה-50' בעזרת דידהן ה-מהודקים לתת-מיקלע מדגם עוזי.

"The Yoram hole". ממשיך מראיין הניו-יורק פוסט ומספר: "בירושלים שוכנת על הרציף נכסיה, שבמשך שנים אחרי מילחמת 1948 היה על הגג שלה חור בשם, "חורו של יורם" (The Yoram hole) - במקור) - חור שנפער שם בידי יורם קניוק בן 17.

"לא עשיתי את זה ככוונה, הוא אומר, כסוף-שיער כהוה, מעשו מיקסרת, עם חויד רגוע, עשיתי זאת כמרוגמה שכונתה דוידקה. אתה יודע, המצאה ישראלית... קניוק לחם שיעקה חודשים בירושלים, נצטע שלוש פעמים, איבד את כל חבריו..." מאותו ראיון בניו-יורק פוסט, אנחנו יוצאים נשכרים ולומדים את טיבו של הספורט הלאומי של ישראל, על-פי קניוק: "בישראל מתנהל כיום מושחק של ניחוסים: מהי האמת כפיפור, סופי-עין? אבל אלה הבלים. רק הפרקים על האבא שלי אמיתיים..."

מתוך המשכו של הראיון הזה אנחנו למדים גם פרטים סיפורתיים, המתארים כיצד פגש קניוק בתקופת היותו, יורד' בארצות-הברית ברעייתו, כיצד נישאו, על בנותיהם, ובשיח אפולוגטי ממשך קניוק ומוסיף: "בהיותו בן 38 הופיע סיפורי, אדם בן כלב, שהביקורת בישראל הת-עלמה ממנו. היותי בישראל מוחלט, ובאותה עת התחלתי לחשוב על הספר

* במוסר, השונה, כידוע, מהמוסר הכלל-אנושי" לא התעלם מדור זה מסיפורו הנגל של קניוק, והעריכו כניסיון להתמודד בנושא השואה.